

КЛЮЧОВА ТЕМА¹

Стаття 6 (цивільно-правовий аспект)

Зобов'язання обґрунтувати відмову в попередньому зверненні до Суду справедливості Європейського Союзу

(Останнє оновлення: 31.08.2024)

Вступ

Пункт 1 статті 6 Конвенції вимагає від національних судів надавати обґрунтування прийнятих ними рішень. З цього випливає, що національні суди мають зобов'язання надавати обґрунтування, з урахуванням чинного законодавства, будь-яких рішень про відмову направити попереднє питання до іншого національного чи міжнародного органу (*«Уллєнс де Шотен і Резабек проти Бельгії» (Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium)*, 2011, § 60).

Якщо в судах Держав-членів Європейського Союзу (ЄС) порушуються питання, які стосуються, зокрема, тлумачення Договорів, Хартії основних прав ЄС або заходів, вжитих установами ЄС, у справі, розгляд якої триває в національному суді, цей суд може передати це питання до Суду справедливості Європейського Союзу (далі — «Суд справедливості ЄС») для ухвалення попереднього рішення. Якщо будь-яке таке питання порушено у справі, розгляд якої триває в національному суді останньої інстанції, цей суд *зобов'язаний* винести питання на розгляд Суду справедливості ЄС для ухвалення попереднього рішення, відповідно до [статті 267 Договору про функціонування Європейського Союзу](#).

Втім, це зобов'язання судів останньої інстанції згідно з правом ЄС не є абсолютним. У своєму рішенні у справі *«Сілфіт» (Cilfit)*² Суд справедливості ЄС уточнив, що національні суди не зобов'язані передавати питання Суду справедливості ЄС у таких трьох випадках: (i) якщо ними було встановлено, що порушене питання є недоречним, (ii) якщо відповідне положення права ЄС вже було протлумачено Судом справедливості ЄС, або (iii) якщо правильне застосування права ЄС є настільки очевидним, що не залишає місця для будь-якого розумного сумніву.

Принципи, виведені на основі сучасної судової практики

- Конвенція не гарантує як такого жодного права на направлення справи національним судом до Суду справедливості ЄС для ухвалення попереднього рішення (*«Уллєнс де Шотен і Резабек проти Бельгії» (Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium)*, 2011, § 57; *«Байдар проти Нідерландів» (Baydar v. the Netherlands)*, 2018, § 39; *«Санofi Пастер проти Франції» (Sanofi Pasteur v. France)*, 2020, § 69).
- Проте Суд не виключає можливості того, що відмова національного суду задовольнити запит про таке направлення може за певних обставин становити порушення

¹ Підготовлено Секретаріатом Суду. Не покладає зобов'язань на Суд.

Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

² Рішення Суду справедливості від 6 жовтня 1982 року у справі *«СІЛФІТ проти Міністерства охорони здоров'я» (CILFIT v. Ministero della Sanità)*, C-283/81, EU:C:1982:335; див. також рішення Великої Палати Суду справедливості ЄС від 6 жовтня 2021 року у справі *«Консорціо Італіан Менеджмент» та «Каталанія Мультісервіці» (Conorzio Italian Management e Catania Multiservizi)*, C-561/19, EU:C:2021:799.

справедливості провадження. Те саме стосується випадків, коли відмова виявляється свавільною, тобто якщо в переданні було відмовлено попри те, що застосовні норми не допускають винятків із принципу попереднього звернення або відповідних альтернатив, причому відмова ґрунтується на причинах, не передбачених нормами права, і не була належним чином обґрунтована згідно з цими нормами (*«Уллєнс де Шотен і Резабек проти Бельгії» (Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium)*, 2011, § 59).

- Це означає, що національні суди, щодо рішень яких немає засобу правового захисту згідно з національним законодавством, і які відмовляються звертатися до Суду справедливості ЄС з попереднім питанням про тлумачення права ЄС, порушеного перед ними, зобов'язані надавати обґрунтування своєї відмови з урахуванням винятків, передбачених практикою Суду ЄС (*«Уллєнс де Шотен і Резабек проти Бельгії» (Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium)*, 2011, § 62; *«Санюфі Пастер проти Франції» (Sanofi Pasteur v. France)*, 2020, § 70).
- Коли Суд заслуховує скаргу про ймовірне порушення пункту 1 статті 6 на цій підставі, його завдання полягає в забезпеченні того, щоб оскаржувана відмова супроводжувалась належним обґрунтуванням. Водночас, хоча така перевірка повинна бути проведена ретельно, до повноважень Суду не входить розглядати помилки, які могли бути допущені національними судами при тлумаченні або застосуванні відповідного закону (*«Уллєнс де Шотен і Резабек проти Бельгії» (Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium)*, 2011, §§ 60-61; *«Санюфі Пастер проти Франції» (Sanofi Pasteur v. France)*, 2020, § 69).
- Питання про те, чи порушив національний суд своє зобов'язання надати обґрунтування, може бути визначене лише з урахуванням обставин справи (*«Байдар проти Нідерландів» (Baydar v. the Netherlands)*, 2018, § 40), з огляду на мету зобов'язання, передбаченого пунктом 1 статті 6 Конвенції, і приділяючи увагу провадженню в цілому (*«Гаріш проти Німеччини» (Harisch v. Germany)*, 2019, § 42).
- Отже, якщо вищий національний суд відхилив запит за допомогою узагальнюючого обґрунтування у зв'язку з тим, що він не порушував принципово важливих правових питань або не мав перспектив успіху, для такого суду прийнятно утриматися від явного розгляду запиту про направлення, поданого в цьому контексті (*«Байдар проти Нідерландів» (Baydar v. the Netherlands)*, 2018, § 42). Те саме стосується випадків, коли заяву було оголошено неприйнятною у зв'язку з невідповідністю умовам прийнятності (*«Астікос Кай Паратерстікос Ойкодомікос Синетайрісмос Аксиоматікон» та Карагіоргос проти Греції» (Astikos Kai Paratheristikos Oikodomikos Synetairismos Axiomatikon and Karagiorgos v. Greece)* (ухв.), 2017, § 47), або коли запит про ухвалення попереднього рішення не має достатнього обґрунтування чи сформульований у загальному вигляді (*«Джон проти Німеччини» (John v. Germany)* (ухв.), 2007). У таких випадках відповіді на питання будь-якого характеру не впливали б на результат розгляду справи (*«Астікос Кай Паратерстікос Ойкодомікос Синетайрісмос Аксиоматікон» та Карагіоргос проти Греції» (Astikos Kai Paratheristikos Oikodomikos Synetairismos Axiomatikon and Karagiorgos v. Greece)* (ухв.), 2017, § 47).
- Причини відхилення запиту про попереднє рішення згідно з критеріями справи *«Сілфіт» (Cilfit)* можуть впливати з обґрунтування решти рішення відповідного суду (*«Крікорян проти Франції» (Krikorian v. France)* (ухв.), 2013, §§ 97-99) або з обґрунтувань, наданих у рішеннях судів нижчої інстанції (*«Гаріш проти Німеччини» (Harisch v. Germany)*, 2019, §§ 37-42).

Варті уваги приклади

- *«Джон проти Німеччини» (John v. Germany)* (ухв.), 2007 — зобов'язання заявників надати пряме й точне обґрунтування запиту про попереднє звернення до Суду справедливості ЄС.
- *«Улленс де Шотен і Резабек проти Бельгії» (Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium)*, 2011 — принцип, згідно з яким національні суди зобов'язані надавати обґрунтування, з урахуванням чинного законодавства, будь-яких рішень про відмову направляти питання для ухвалення попереднього рішення до Суду справедливості ЄС.
- *«Фергаувен та інші проти Бельгії» (Vergauwen and Others v. Belgium)* (ухв.), 2012 — приклад дотримання національними судами свого зобов'язання надавати обґрунтування відмови в направленні попередніх питань до Суду справедливості ЄС.
- *«Байдар проти Нідерландів» (Baydar v. the Netherlands)*, 2018 — прийняття відмови у запиті за допомогою узагальнюючого обґрунтування без явного розгляду запиту про попереднє звернення до Суду справедливості ЄС.
- *«Гаріш проти Німеччини» (Harisch v. Germany)*, 2019 — належне урахування мети зобов'язання надати обґрунтування рішень суду та провадження загалом: обґрунтування відмови в запиті про попереднє звернення може впливати з обґрунтування, наданого судами нижчої інстанції.
- *«Санюфі Пастер проти Франції» (Sanofi Pasteur v. France)*, 2020 — зобов'язання національного суду, у світлі обставин справи, прямо посилатися на одну з трьох ситуацій, передбачених у рішенні у справі *«Сілфіт» (Cilfit)* Суду справедливості ЄС, за умови, що запит про ухвалення попереднього рішення мав чітке формулювання, яке відповідало вимогам національного законодавства, і що оскарження з питань права не було відхилене через неприйнятність або за відсутністю обґрунтованих підстав для оскарження.

Повторення загальних принципів

- Загальні принципи: *«Байдар проти Нідерландів» (Baydar v. the Netherlands)*, 2018, §§ 39-44; *«Санюфі Пастер проти Франції» (Sanofi Pasteur v. France)*, 2020, §§ 68-71.

Подальші посилання

Посібники з судової практики:

- Посібник із права Європейського Союзу в практиці Суду [Guide on European Union law in the Court's case-law]
- Посібник зі статті 6 (цивільно-правовий аспект) — Право на справедливий суд [Guide on Article 6 (civil) - Right to a fair trial]

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Провідні справи:

- [«Улленс де Шотен і Резабек проти Бельгії» \(Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium\)](#), №№ 3989/07 та 38353/07, 20 вересня 2011 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6);
- [«Байдар проти Нідерландів» \(Baydar v. the Netherlands\)](#), № 55385/14, 24 квітня 2018 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6);
- [«Санofi Пастер проти Франції» \(Sanofi Pasteur v. France\)](#), № 25137/16, 13 лютого 2020 року (порушення пункту 1 статті 6).

Інші справи щодо пункту 1 статті 6:

- [«Моосбруггер проти Австрії» \(Moosbrugger v. Austria\)](#) (ухв.), № 44861/98, 25 січня 2000 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Джон проти Німеччини» \(John v. Germany\)](#) (ухв.), № 15073/03, 13 лютого 2007 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Фергаувен та інші проти Бельгії» \(Vergauwen and Others v. Belgium\)](#) (ухв.), № 4832/04, 10 квітня 2012 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Фундація «Матері Сребрениці» та інші проти Нідерландів» \(Stichting Mothers of Srebrenica and Others v. the Netherlands\)](#) (ухв.), № 65542/12, 11 червня 2013 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Ріон та інші проти Франції» \(Ryon and Others v. France\)](#) (ухв.), №№ 33014/08 і 5 інших, 15 жовтня 2013 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Крікорян проти Франції» \(Krikorian v. France\)](#) (ухв.), № 6459/07, 26 листопада 2013 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Дхабі проти Італії» \(Dhahbi v. Italy\)](#), № 17120/09, 08 квітня 2014 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Шіпані та інші проти Італії» \(Schipani and Others v. Italy\)](#), № 38369/09, 21 липня 2015 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«“Астікос Кай Паратерстікос Ойкодомікос Синетайрісмос Акіоматікон” та Карагіоргос проти Греції» \(Astikos Kai Paratheristikos Oikodomikos Synetairismos Axiomatikon and Karagiorgos v. Greece\)](#) (ухв.), №№ 29382/16 і 489/17, 09 травня 2017 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Соморйай проти Угорщини» \(Somorjai v. Hungary\)](#), № 60934/13, 28 серпня 2018 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Гаріш проти Німеччини» \(Harisch v. Germany\)](#), № 50053/16, 11 квітня 2019 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6);
- [«Балтік Мастер ЛТД проти Литви» \(Baltic Master LTD v. Lithuania\)](#) [Комітет], № 55092/16, 16 квітня 2019 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Огієріахі проти Ірландії» \(Ogieriakhi v. Ireland\)](#) (ухв.) [Комітет], № 57551/17, 30 квітня 2019 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Репцевіраг Советкезет проти Угорщини» \(Repcevirág Szövetkezet v. Hungary\)](#), № 70750/14, 30 квітня 2019 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6);
- [«Блей проти Німеччини» \(Bley v. Germany\)](#) (ухв.), № 68475/10, 25 червня 2019 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);

- *«Квінтанель та інші проти Франції» (Quintanel and Others v. France)* (ухв.) [Комітет], №№ 12528/17 і 14 інших, 17 червня 2021 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Біо Фармланд Бетрібс С.Р.Л. проти Румунії» (Bio Farmland Betriebs S.R.L. v. Romania)*, № 43639/17, 13 липня 2021 року (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Рутар енд Рутар Маркетинг д.о.о. проти Словенії» (Rutar and Rutar Marketing d.o.o. v. Slovenia)*, № 21164/20, 15 грудня 2022 року (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Георгіу проти Греції» (Georgiou v. Greece)*, № 57378/18, 14 березня 2023 року (порушення пункту 1 статті 6).